

HAYVANSAL DIŞKILARIN YÖNETİMİNDE UYULACAK USUL VE ESASLAR

MADDE 1: AMAÇ:

Bu usul ve esaslar çiftlik hayvanlarından kaynaklanan hayvansal dışkılarının oluşumundan bertarafına kadar çevre ve insan sağlığına zarar vermeden yönetiminin sağlanması, atık oluşumunun azaltılması, atıkların yeniden kullanımı, geri dönüşümü, geri kazanımı gibi yollar ile doğal kaynak kullanımının azaltılması amacıyla hazırlanmıştır.

MADDE 2: KAPSAM:

Çiftlikte yetiştirilen balıklar hariç çiftlik hayvanlarının dışkı ve idrarının (altlık olarak kullanılan saman ve talaş parçaları ile karışık olsun veya olmasın) Bolu İli sınırları içerisinde taşınması, kullanımı, geri kazanımı veya bertarafı işlemlerinde uyulacak usul ve esaslar ile bunların denetimini ve uygulanacak idari yaptırımları kapsamaktadır.

MADDE 3: TAŞIMA:

Hayvansal dışkının (atık olarak ifade edilecektir) taşınması esnasında aşağıda belirtilen hususlara riayet edilecektir.

- a. Atığın üretildiği/bulunduğu yere en yakın izinli/lisanslı tesise en hızlı şekilde ulaştırılması gerekmektedir.
- b. Atığın veya bunun işlenmesi sonucunda ortaya çıkan fermente ürünlerin, görünüş, koku, toz, sızdırma ve benzeri faktörler yönünden çevreyi kirletmeyecek şekilde kapalı araçlarda taşınması zorunludur.
- c. Taşıma araçlarının kasa veya tanklarının sızdırmaz ve kolaylıkla temizlenebilir nitelikte olması gerekmektedir.
- d. Açık kasalı taşıma araçları ile taşıma esnasında araç kasasının üzeri branda ile kapatılacaktır.
- e. Atık taşıyan araçlar meskûn mahallere uygunsuz şekilde park edilmeyecektir.
- f. Atık taşıma araçlarında; tarımsal amaçlı olarak toprakta kullanılacak olanlar için İl Tarım ve Orman Müdürlüğünün uygunluk yazısı, geri kazanım/bertaraf tesislerine gönderilenler için ise Ek-1' de yer alan Hayvansal Dışkı Taşıma ve Geri Kazanım/Bertaraf Formu bulundurulacaktır.
- g. Taşıma araçlarında "f" bendinde belirtilen belgeleri bulundurmayan taşıyıcıların idari yaptırım tarihinden itibaren söz konusu belgeleri 1 ay içerisinde Çevre, Şehircilik ve İklim Değişikliği İl Müdürlüğüne sunmaları gerekmektedir. Belirtilen süre içerisinde ilgili belgeleri sunmayan taşıyıcılara 2872 sayılı Çevre Kanunu gereğince gerekli idari yaptırım uygulanacaktır.
- h. Özellikle Etlik Piliç (Broiler) üretim tesislerinden kaynaklanan atığın biyogüvenlik açısından il sınırları dışarısına çıkarılmaması esastır. Ancak atığın üretildiği/bulunduğu yere en yakın tesis il dışında ise atıkların bu tesise intikali uygun olacaktır.
- i. Atık taşıyan araçlarla başka malzeme taşınması biyogüvenlik açısından risk teşkil edebileceğinden uygun görülmemektedir. Bu nedenle atıklar (hayvansal dışkı) yalnızca İl Tarım ve Orman Müdürlüğünden Ek-2'de örneği verilen Araç Kayıt Belgesi'ni almış araçlar tarafından taşınacaktır.

MADDE 4: TARIMSAL AMAÇLI TOPRAKTA KULLANIM:

- a. Hayvansal dışkıların işlenmeden doğrudan toprağa verilebilmesi için İl Tarım ve Orman Müdürlüğü'nün uygun görüşü alınacaktır.
- b. Uygun görüş için yapılacak başvuruda;
  - Kümes/Ahır işletme numarası,
  - Cinsi (Tavuk, Hindi, Büyükbaş, Küçükbaş vb.)
  - Altlık olarak kullanılan malzemenin cinsi,
  - Çıkış ve varış noktası bilgileri,
  - Kullanılacak miktar,
  - Çıkış noktası ile varış noktası arasındaki mesafe,
  - Hayvansal dışkıyı taşıyacak aracın;
  - Plakasıve İl Müdürlüğünce varsa istenecek diğer bilgi ve belgelerin yer alması gerekmektedir.
- c. Başvurular İl Tarım ve Orman Müdürlüğünce 23.07.2016 tarih ve 29779 Sayılı Resmi Gazete'de yayımlanarak yürürlüğe giren Tarımsal Kaynaklı Nitrat Kirliliğine Karşı Suların Korunması Yönetmeliği, 11.02.2017 tarih ve 29976 Sayılı Resmi Gazete'de yayımlanan Sularda Tarımsal Faaliyetlerden Kaynaklanan Nitrat Kirliliğinin Önlenmesine Yönelik İyi Tarım Uygulamaları Kodu Tebliği ile 24/12/2021 tarih ve 28152 sayılı Resmi Gazete'de yayımlanarak yürürlüğe giren İnsan Tüketimi Amacıyla Kullanılmayan Hayvansal Yan Ürünler Yönetmeliği başta olmak üzere meri mevzuat hükümleri doğrultusunda tüm yönleriyle değerlendirilerek görüş verilecektir.

MADDE 5: GERİ KAZANIM VE BERTARAF:

- a. Atıkların geri kazanılması ve/veya bertaraf edilmesi işlemleri, gerekli izin ve/veya çevre lisansı almış tesisler tarafından gerçekleştirilir. Atıkların bu tesisler dışında üçüncü kişiler tarafından geri kazanım ve bertaraf faaliyetlerinin gerçekleştirilmesi, diğer maddelerle ve yakıtlara karıştırılarak yakılması yasaktır.
- b. Atıkların yakılarak bertaraf edilmesinde 6/10/2010 tarihli ve 27721 sayılı Resmî Gazete'de yayımlanan Atıkların Yakılmasına İlişkin Yönetmelik hükümleri, gübreden kompost elde edilmesi amacıyla kurulacak tesisler için 5/3/2015 tarihli ve 29286 sayılı Resmî Gazete'de yayımlanan Kompost Tebliği hükümleri, Biyokurutma ve biyo-metanizasyon tesisleri için de 10.10.2015 tarihli ve 29498 sayılı Resmî Gazete'de yayımlanan Mekanik Ayırma, Biyokurutma ve Biyometanizasyon Tesisleri İle Fermente Ürün Yönetimi Tebliği hükümleri uygulanır.
- c. Atıkların yakılması sırasında üretilen ısının, elektrik enerjisine dönüştürme, üretim sürecinde kullanma ya da bölgesel ısıtmada kullanma gibi yöntemlerle en elverişli biçimde geri kazanılması esastır.
- d. Yakma veya beraber yakma tesisinin işleticisi, özellikle havanın, toprağın, yüzey ve yeraltı sularının kirlenmesi ile koku ve gürültü gibi çevre üzerindeki olası olumsuz etkileri ve insan sağlığı açısından doğrudan risk oluşturan kirlilik kaynaklarını önlemek veya azaltmak zorundadır.
- e. Biyokurutma, kompost ve biyometanizasyon tesisleri, faaliyetlerinden kaynaklanabilecek koku, toz, sızıntı suyu, gaz ve benzeri olumsuz etkileri asgari düzeye indirmek için her türlü önleyici tedbir almakla, tesise gelen ve işlenmeye

uygun olmayan atıklar ile tesisten çıkan ve kullanıma uygun olmayan ürünleri ilgili mevzuata uygun olarak bertaraf etmekle, yükümlüdür.

MADDE 6: DİĞER HUSUSLAR:

- a. 02.04.2015 tarih ve 29314 sayılı Resmî Gazete’de yayımlanan Atık Yönetimi Yönetmeliği’nin 5 inci maddesinin birinci fıkrasının (i) bendinde yer alan “Atıkların üretildikleri/buldukları yere en yakın ve en uygun tesise en hızlı şekilde ulaştırılarak, uygun yöntem ve teknolojiler kullanılarak işlenmesi esastır.” hükmü çerçevesinde atıkların ilgili mevzuatı kapsamında çevre lisanslı atık işleme tesislerinde yönetiminin sağlanması gerekmekte olup, hayvansal dışkıları biyobozunur atık olarak yönetimi sağlanabilecek atıklar olduğundan, bu atıkların 26/04/2021 tarih ve 27916 sayılı Resmi Gazete’de yayımlanan Atık Ara Depolama Tesisleri Tebliği kapsamında belirtilen sürelerde depolanması, depolandığı yerde bozunma sürecinin başlama ihtimali ile birlikte koku, haşere üremesi ve diğer çevresel risklere neden olabileceği dikkate alındığında ara depolama tesislerinde depolanması/biriktirilmesi uygun görülmemektedir.
- b. Çiftlik sahiplerinin mevcut hayvan çiftliklerinde oluşan hayvansal dışkıları verecekleri çevre izinli/lisanslı geri kazanım/bertaraf tesisleri ile sözleşme yapmaları ve bu sözleşmeleri Çevre, Şehircilik ve İklim Değişikliği İl Müdürlüğü’ne bu Karar’ın ilan tarihinden itibaren 3(üç) ay içerisinde sunmaları gerekmektedir.
- c. Yeni yapılacak olan veya kapasitesini artıracak olan tesislerden ÇED Yönetmeliğine tabi olanlar Proje Tanıtım Dosyasında/ÇED Raporunda, Yönetmeliğe tabi olmayanlar ise ÇED muafiyeti başvurularında, hayvansal dışkıları verecekleri çevre izinli/lisanslı geri kazanım/bertaraf tesisleri ile yaptıkları sözleşmeleri sunmaları gerekmektedir.
- d. Kanatlı hayvan kesimhaneleri üretim yaptırmış oldukları kümeslere yeni civciv vermeden önce, bir önceki dönemle ilgili atık bertarafını nasıl yaptığına dair belgeyi (tarımsal amaçlı olarak toprakta kullanılanlar için İl Tarım ve Orman Müdürlüğü’nün uygunluk yazısı, geri kazanım/bertaraf tesislerine gönderilenler için ise Hayvansal Dışkı Taşıma ve Geri Kazanım/Bertaraf Formu) talep edecekler, belge ibraz edemeyen üreticilerin kümeslerine civciv verilmeyecek ve gerekli işlemlerin yapılması için İl Tarım ve Orman Müdürlüğü’ne ve Çevre, Şehircilik ve İklim Değişikliği İl Müdürlüğü’ne bilgi verilecektir.
- e. Kolluk kuvvetlerince uygulanan idari yaptırımların bir sureti bilgi amaçlı Çevre, Şehircilik ve İklim Değişikliği İl Müdürlüğü’ne gönderilecektir.

MADDE 7: DENETİM:

Bu usul ve esaslarda belirtilen hususların denetimi ile ilgili olarak;

- a. Karayolunda (İl-İlçe karayolu) taşıma işlemleri ile ilgili olarak Taşıma Başlıklı 3.maddede belirtilen hususlar ile ilgili olarak yapılacak denetimlerde Kolluk Kuvvetleri,
  - b. Hayvansal dışkının toprakta kullanımı ile ilgili olarak yapılacak denetimlerde İl Tarım ve Orman Müdürlüğü, Çevre, Şehircilik ve İklim Değişikliği İl Müdürlüğü ve Kolluk Kuvvetleri,
  - c. Hayvansal dışkının işleme ve bertaraf tesislerinde değerlendirilmesi süreci ve çevre mevzuatı kapsamında yapılacak denetimlerde Çevre, Şehircilik ve İklim Değişikliği İl Müdürlüğü,
- yetkili ve sorumludur.

MADDE 8: İDARİ YAPTIRIM:

- a. Taşıma Başlıklı 3.maddede belirtilen hususlara aykırı hareket edenler hakkında 5326 sayılı Kabahatler Kanununun “Emre Aykırı Davranış Başlıklı 32.Maddesi”,
- b. Hayvansal dışkının toprakta kullanımı ile ilgili olarak mevzuata aykırı hareket edenler hakkında 5996 sayılı Veteriner Hizmetleri, Bitki Sağlığı, Gıda ve Yem Kanunu, 5326 sayılı Kabahatler Kanunu, 2872 sayılı Çevre Kanunu,
- c. Hayvansal dışkının işleme ve bertaraf tesislerinde değerlendirilmesi süreci ve çevre mevzuatı kapsamında yapılacak denetimlerde mevzuata aykırı hareket ettiği tespit edilenler hakkında 2872 sayılı Çevre Kanunu,
Ve diğer ilgili meri mevzuat hükümleri uygulanacaktır.

EKLER:

EK-1: Hayvansal Dışkı Taşıma ve Geri Kazanım/Bertaraf Formu

EK-2: Araç Kayıt Belgesi